

BELGIE-BELGIQUE

PB

8900 IEPER I

3/8/36

afgiftekantoor Ieper

Pers en politiek na 'zure zondag'
Journalisten en uitgevers bakkeleien over auteursrechten
Eerste contact VVJ/VDP over freelancers

En verder:

Journalistiek en Internet - Pers en Gerecht na het arrest-Masschelin en voor de wet-Franchimont - GAL over zijn emoties - en een aandenken aan Omer Grawet

De Journalist

m a g a z i n e v a n d e V V J

22 juni 2004 - nummer 71 - v.u. pol deltour, IPC, résidence palace blok C - wetstraat 155 - 1040 Brussel

juni
2004

INHOUD

VAN DE REDACTIE

De schuld van de pers ? 3

ACTUEEL

Pers en politiek na zure zondag 4
Senaat buigt zich over bronnengeheim... 5
... en over openbaarheid rechtspraak 5
Eerste overleg VVJ met VDP over freelancers 5
Mandatarissen Erkenningscommissie gezocht 5
Journalistiek@internet.be: gesprek met doctor in de
communicatiewetenschappen Steve Paulussen 6-7
Arrest-Masschelin bevestigt veroordeling
voor misbruik inzagerecht 8

DOSSIER: GELOBBY ROND AUTEURSRECHTEN

JAM: uitgevers willen alles 9-10
Het failliet van Mediargus en Pressbanking 10
Uitgevers: aanpassing auteurswet dringt zich op 11-12

MENS ACHTER HET NIEUWS

Alle emoties komen uit de GAL 13

DE DEADLINE VOORBIJ

Mark Vlaeminck: 'Is er geen Belet ?' 14

FORUM

Jacques Vandersichel over 'boksers en betuttelaars' 15

SCHEEF BEKEKEN

15

IN MEMORIAM

Omer Grawet was krantenmonument en tv-pionier in één:
Piet Van Brabant en Jacques Vandersichel getuigen 16-17

BOEKEN

18-19

ONDER EMBARGO

20

Toen vorig jaar de stroom uitviel in de VS, was er toch één iemand die daar zijn plezier in had. Hij zat dan ook op een elektrische stoel. Met deze prachtvondst, verschenen in Knack, veroverde GAL zopas de prijs voor de beste Belgische perscartoon. Meer over Gerard Alsteens, die ook voor de cover van deze editie tekende, op pagina 13.

Journalist

MAGAZINE VAN DE
VLAAMSE VERENIGING VAN
BEROEPSJOURNALISTEN (VVJ)

COÖRDINATIE

Pol DELTOUR
pol.deltour@journalist.be
Luc STANDAERT

VASTE MEDEWERKERS

Jan BACKX
Kim DUCHATEAU
Marleen SLUYDTS
Johan VAN CUTSEM
Luc VANHEERENTALS
Mark VLAEMINCK
Photo News

REDACTIESECRETARIAAT EN ABONNEMENTEN

Résidence Palace
Blok C - Lokaal 2232
Wetstraat 155 - 1040 Brussel
Tel. 02/235.22.70
Fax 02/235.22.72
info@journalist.be
www.journalist.be

ABONNEMENTEN

Lisbeth MOONS
Zie adres hierboven
lisbeth.moons@journalist.be

PUBLICITEITSREGIE

Laurent COPPENS
laurentcoppens@tiscali.be

LAYOUT EN DRUK

Drukkerij Deman NV
Nijverheidslaan 5
8970 Poperinge
Tel. 057/33 67 21
Fax 057/33 40 18

Van de redactie

DE SCHULD VAN DE PERS ?

Marc Van de Looverbosch

Als de resultaten van de verkiezingen tegenvallen, is het de schuld van de pers. Dat is een deel van de analyse die we te horen krijgen na 13 juni. Alsof de media zoveel macht hebben dat ze in hun eentje hele politieke partijen kunnen maken of kraken.

Stel dat we die macht zouden hebben die sommigen ons toedichten, dan is de stembusuitslag wel het bewijs van het tegendeel. Alle kranten, weekbladen of omroepen hebben zich de voorbije jaren het hoofd gebroken over de vraag wat de beste houding is tegenover de anti-politiek van het Vlaams Blok. Het fenomeen doodzwijgen, diaboliseren, hard aanpakken, zacht aanpakken ?

Sommigen krijgen het verwijt dat ze de rode loper uitrollen voor het Blok; anderen het verwijt dat ze te kritisch zijn. Niets van dat alles baat. Het Vlaams Blok blijft stijgen. We hebben die macht niet en we mogen die ook niet hebben. Want anders zou een volgende keer een andere politieke partij het slachtoffer kunnen zijn van een gerichte mediacampagne. Overigens, stel dat het Vlaams Blok de volgende keer zou verliezen. Dan zal niemand zeggen dat het te danken is aan de pers. Integendeel, dan zullen alle politieke partijen die pluim maar al te graag op hun eigen hoed steken.

Daar tegenover staat dat de media ook aan introspectie toe zijn. Als het Vlaams Blok teert op het ongenoegen van de burger, kan dat te maken hebben met wat die burger te zien en te horen krijgt in de pers. Het is onze democratische plicht te analyseren en te bekritisieren, maar niet om zonder veel nadenken de anti-politiek te voeden. De wetmatigheid van de pers dat 'goed nieuws geen nieuws' is, kan in die context een pervers effect krijgen. Want dan zouden we de indruk kunnen geven dat alles slecht gaat of dat de politiek één rotte boel is. De werkelijkheid is veel genuanceerder. Die nuance weer onder de aandacht brengen is misschien een punt om eens over na denken.

In dat verband is het betreuenswaardig hoe het ene persorgaan het andere ervan beschuldigt de waterdrager van het Blok te zijn. Laten we alsjeblief met die onzin ophouden. Het is niet omdat politieke partijen soms moddercampagnes gebruiken dat de pers dat stichtende voorbeeld moet volgen.

Foto: Johan Van Cutsem

PERS EN EXTREEMRECHTS NA 'ZURE ZONDAG'

Hoe als nieuwsredacties omgaan met extreemrechts? Terwijl de Franstalige media volharden in het doodzwijgen, slaat de balans aan Vlaamse kant alsmat verder door in het 'normaliseren' van de verslaggeving over het Blok. Een pretentieloos en waardenvrij overzichtje.

Pol Deltour

Al langer was voor de Vlaamse nieuwsredacties duidelijk dat het Blok onmogelijk kon doodgezwegen worden - dat lieten de harde cijfers niet langer toe. Maar dan nog bleef de vraag of het Blok behandeld moet worden als een 'normale', dan wel als een 'abnormale' (want met de democratie in tegenspraak zijnde) politieke partij.

Om en rond de jongste stembusslag van 13 juni lijkt de balans serieus te zijn doorgeslagen in de richting van een 'normalisering'. Tijdens de vele verkiezingsdebatten op radio en tv was het zoeken naar speciaal kritische benaderingen van de Blok-kopstukken. Dat geldt ook voor de VRT, aan wie dan ook meer en meer de vraag gesteld wordt naar de relevantie van haar nota over 'de omroep en de democratische samenleving'. In Knack voer hoofdredacteur Rik Van Cauwelaert bijzonder hard uit naar de VRT. "Door de banalisering van het gedachtegoed van het Vlaams Blok zijn Tony Mary & Co. mede schuldig aan het succes van extreemrechts", aldus Van Cauwelaert. Kanaal 2 ging op 15 juni op hetzelfde elan door met een reality-portret van Filip Dewinter in het programma De Dag. De verantwoording van de Kanaal 2-directie sprak boekdelen: "Als alle zenders programma's mogen brengen met Blok-kopstukken, waarom wij dan niet?"

Ook meerdere dagbladen pasten ervoor het Blok in een verdomhoekje te plaatsen. *Gazet* van Antwerpen publiceerde een verkiezingsdagboek van Filip Dewinter zoals het dat van de andere lijsttrekkers deed. In de marge rommelde het wel serieus bij

de 'Gazet', nadat de marketing-afdeling van de krant in een interne nota had aangedrongen op 'meer positieve en minder negativistische' berichtgeving in de krant. De redactie, in extremis gesteund door hoofdredacteur Luc Van Loon, beriep zich echter op haar onafhankelijkheid. De *Standaard*, die bij de vorige parlementsverkiezingen nog een expliciet negatief stemadvies publiceerde voor het Blok, slaat zichzelf ruitelijk op de borst. In een opmerkelijke open brief aan zijn eigen redactie schrijft hoofdredacteur Peter Vandermeersch: "Het Vlaams Blok is niet groot geworden dankzij maar ondanks de media. Dat moet ons tot de nodige bescheidenheid aanzetten." Waarom geen pleidooien van Gerolf Annemans tegen het stemrecht voor immigranten afdrukken als het wel voor Karel De Gucht kan, vraagt Vandermeersch zich ondermeer af. Enige vertwijfeling heerst ook bij *De Morgen*. Vlak voor de verkiezingen werd nog duchtig uitgehaald naar de strapatsen van Blok-mandataris Rob 'klop' Verreycken (een incident dat overigens

wel door het VTM-journaal maar nauwelijks door de VRT-nieuwsdienst gecovered werd). Maar na 13 juni was adjunct-hoofdredacteur Walter Pauli een van de eersten om het 'cordon sanitaire' tegen het Blok in vraag te stellen met de opgemerkte uitsmijter: "En het ethisch principe dan? Foert."

De AVBB-Aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen uit 1994 vermelden dan wel dat 'Extreem-rechts en racisme kritisch moeten ingekaderd worden', over de concrete invulling na 'zure zondag' is het laatste woord duidelijk nog niet gezegd.

PERS EN POLITIEK

Radio Contact Vlaanderen zoekt

12 lokale correspondenten

om mee te werken aan het lokaal nieuws.

Kandidaten werken van thuis.

Ervaring is een pluspunt maar niet noodzakelijk...

Ernstige kandidaten kunnen mailen naar

geert.schalck@radiocontact.be

Senaat buigt zich met AVBB over bronnengeheim...

De Belgische Senaat beraadt zich over eventuele aanpassingen aan het wetsontwerp dat journalisten toelaat hun vertrouwelijke informatiebronnen te verzwijgen. Zoals de Kamercommissie voor Justitie voorheen, heeft ook de Senaatscommissie een AVBB-delegatie uitgenodigd op een hoorzitting hierover. Deze vindt plaats op 29 juni.

De invoering van een goede Belgische wet op het journalistieke bronnengeheim is dringend, zo beklemtoonde begin juni de Internationale Federatie van Journalisten (IFJ), die in Brussel haar hoofdzetel heeft. De IFJ veroordeelt scherp de huiszoeken die in maart en april zijn uitgevoerd bij de in Brussel actieve Stern-correspondent Hans-Martin Tillack. Tillack, die een kritisch observator is van de Europese politiek, wordt er door de anti-corruptiedienst OLAF van beschuldigd in 2002 een ambtenaar te hebben omgekocht - iets wat de onderzoeksjournalist zelf ontkent. Bij de tweede huiszoeking namen Belgische politiemensen Tillacks computer, zijn contactenboekje en liefst 17 dozen met dosiers mee. (PD)

... en over openbaarheid rechtspraak

Het strafproces met gesloten deuren kennen we al lang. Het heeft vrijwel altijd met 'vuile manieren' (en zelden of nooit met 'bloed') te maken. Maar indien 'De Grote Franchimont' in de Wetstraat groen licht krijgt, beschikt de strafrechter plots over een veel langere arm. Middels een wetsartikel - dat een splinternieuw persdelict in het leven roept! - zal hij dan heel vlot de publicatie kunnen verbieden van geschriften, beelden, foto's of tekeningen waaruit de identiteit kan blijken van zowel de beklagde, het slachtoffer als de eventuele getuigen. De strafmaat die de bedenkers voorstellen, varieert van twee maanden tot twee jaar cel en/of een boete van 200 tot 10.000

euro. Het is het sterkste maar niet enige staaltje van wat de gerechtsjournalistiek zoal boven het hoofd hangt als het 'Wetsvoorstel tot herziening van de strafprocedure' zonder bijgeschaafd te worden wet zou worden. Ook hierover vroeg de AVBB de Senaatscommissie voor de Justitie dan ook te worden gehoord. De AVBB bezorgde de senatoren inmiddels een uitvoerige nota over de problematiek. (JBx)

AVBB zoekt nog mandatarissen voor Erkeningscommissie

Beroepsjournalisten die zich wensen te engageren in de Erkeningscommissie, kunnen zich nog steeds aanmelden op het VVJ/AVBB-secretariaat. De Erkeningscommissie, die waakt over de toekenning van de titel van beroepsjournalist, is aan haar vierjaarlijkse wedersamenstelling toe. Volgens de wet van 1963 staat de VVJ/AVBB in voor de afvaardiging van vier effectieve en vier plaatsvervangende leden naar de Commissie-eerste-aanleg en nog eens twee effectieve en twee plaatsvervangende leden naar de Commissie-van-beroep. De mediadirecties sturen even veel vertegenwoordigers naar beide instanties. Meer info en kandidaatstelling op info@journalist.be of tel. 02/235.22.70. (PD)

Eerste contact uitgevers - VVJ over zelfstandigen

Een VVJ-delegatie heeft op 10 juni een eerste gesprek gehad met vertegenwoordigers van de Vlaamse dagbladuitgevers (VDP) over de freelancersproblematiek. De afspraak is dat er samen wordt gezocht naar een 'standaardaannemings-overeenkomst' voor freelance journalisten en naar een kader voor de vergoedingen. VDP-voorzitter Hans Maertens en algemeen directeur Alex Fordeyn zullen hierover van gedachten wisselen met de andere Vlaamse persuitgevers. (PD)

Ook af en toe een probleempje met het gerecht?

Op 24 juni 2004 lanceren de AVBB en de Koning Boudewijn Stichting een

Vademecum voor Pers en Gerecht

De gids, die bestemd is voor alle journalisten die met gerechtelijke items te maken krijgen, omvat een pak basisinformatie over het gerechtelijk apparaat in het land. Ook alle wettelijke en beroepsethische regels in verband met gerechtsverslaggeving komen aan bod. De gids behandelt zowel de informatiegaring als de eigenlijke berichtgeving.

Het Vademecum Pers & Gerecht is in twee vormen beschikbaar:

- Virtueel, op www.pers-gerecht.be

De website www.pers-gerecht.be is uitgerust met een handige zoekrobot en zal regelmatig geactualiseerd worden door de AVBB. Wenst u via e-mail op de hoogte te blijven van aanpassingen aan de gids, dan stuurt u gewoon een e-mail naar update@pers-gerecht.be.

- Op papier, gratis te downloaden vanaf de website

De volledige tekst van de website www.pers-gerecht.be is beschikbaar in pdf-versie. Wie dat wil, kan een speciale map krijgen om de tekst in te bewaren. Bij aanpassingen op de site kan men steeds de gewijzigde tekstonderdelen opvragen en zo de oude passages te vervangen. Wenst u de map 'Pers & Gerecht' te ontvangen, bezorg dan uw postadres aan map@pers-gerecht.be.

JOURNALISTIEK@INTERNET.BE

Marleen Sluydts

Internetjournalistiek ! Amper enkele jaren geleden klonk het bij menigeen nog als een bezwerende vloek. Papieren kranten en zelfs radio en tv, zo leek het wel, waren absoluut ten dode opgeschreven. Het www zou de hele nieuwsbusiness overhoop halen, en pers en publiek eens leren hoe informatie snel, efficiënt en interactief aan de man kan worden gebracht. Maar hoever staan we nu, anno 2004 ? Niemand die een beter antwoord kan verzinnen dan Steve Paulussen, die zopas aan de Gentse universiteit een doctoraatstitel behaalde met een proefschrift over internetjournalistiek. De Journalist sprak met de nieuwbakken doctor in de communicatiewetenschappen.

DJ: *Nauwelijks enkele jaren geleden zagen velen in on-linejournalistiek nog een echte bedreiging voor de 'klassieke' print- en audiovisuele media. Hoe groot is de bedrijfseconomische impact van internetnieuws op de 'klassieke' nieuwsmedia nu eigenlijk uitgevallen?*

Steve Paulussen: "Die impact blijkt uiteindelijk minimaal te zijn. Na de dotcomcrisis in 2000, waarbij verschillende internetbedrijven failliet gingen, is men van een zeer optimistische visie gekomen naar een meer realistisch beeld. Voorlopig zijn nieuwssites, waar ook ter wereld, slechts zelden rendabel. In Spanje heb je bijvoorbeeld Vilaweb, dat sinds twee maanden na haar oprichting in 1995 altijd winstgevend is geweest. Ook de website van de BBC in het Verenigd Koninkrijk behoort tot de meest toonaangevende nieuwssites ter wereld. Zulke sites zijn echter meer uitzondering dan regel. Opvallend daarbij is dat nieuwssites die gelieerd zijn aan traditionele media veel meer succes kennen dan autonome nieuwssites. Dus ook on-line zijn de traditionele media de grote spelers. Men spreekt daarom soms over de 'kolonisatie' van de on-linejournalistiek door de 'klassieke' journalistiek. Vooral de gedrukte media waren al vroeg aanwezig op de internetmarkt. De audiovisuele media volgden pas later, voornamelijk omdat beeld en geluid moeilijker op het internet te brengen zijn dan tekst. Kleine autonome nieuwssites slagen er echter ook in om te overleven, omdat zij geen winst voor ogen hebben. Dergelijke sites komen tot stand door het enthousiasme en de creativiteit van een aantal vrijwilligers. Het komt er dus eigenlijk op neer dat 'klassieke' en on-linemediën complementair zijn. Trouwens, niet alle nieuwssites zijn aan de dotcomcrisis ten onder gegaan. Velen hebben zich ondertussen aangepast, en voorzichtig probeert men nieuwe strategieën uit."

DJ: *Wat zijn de grootste verschillen tussen on-linejournalisten en 'klassieke' journalisten?*

Paulussen: "Om te beginnen hun aantal. In Vlaanderen zijn er momenteel een 130-tal on-linejournalisten. Slechts 0,4 procent van de Vlaamse beroepsjournalisten werkt voltijds en exclusief als on-linejournalist. Algemeen wordt bovendien aangenomen dat on-linejournalisten meer publieksgericht zijn. Ze zouden meer de rol aannemen van een gids die het publiek tot bij de relevante informatie brengt - ook al voelt de on-linejournalist zelf zich in de eerste plaats wel degelijk gewoon journalist. Ook de werkdruk ligt bij hen heel hoog, er moet immers ononderbroken nieuws gebracht worden. Daarenboven beschikken ze slechts over een kleine redactie, wat dan weer tot gevolg heeft dat het journalistieke werk voornamelijk uit bureauwerk bestaat en dat er vaak geen tijd overblijft om te checken en te dubbelchecken. Er ligt op on-linejournalisten ook een grote commerciële druk, al blijft hun redactionele autonomie wel bewaard. Klassieke journalisten beschouwen daarom internetjournalistiek soms als 'het kleine broertje', maar daar begint gelukkig verandering in te komen."

DJ: *Internetjournalisten beroepen zich vaak op de meerwaarde die on-lineberichtgeving heeft in vergelijking met 'klassieke' journalistiek.*

Paulussen: "Die meerwaarde kan men samenvatten in drie begrippen: interactiviteit, hypertextualiteit en multimedialiteit. Het eerste - de interactiviteit - komt tot uiting in de mogelijkheid van de gebruiker om rechtstreeks in contact te treden met zowel de journalist als met andere gebruikers. Zo ontstaat er een meer gelijkwaardige verhouding tussen gebruiker en journalist. De gebruiker verwerft meer controle en de journalist

Nieuwsgaring op het internet: let op uw bronnen!

Dat het internet heel wat voordelen heeft voor de naar informatie zoekende journalist, is uit een rondvraag van Steve Paulussen bij de Vlaamse beroepsjournalisten voor zoveel als nodig bevestigd. Beroepsjournalisten bejubelen internet vooral omdat ze op een snellere en efficiëntere manier hun berichtgeving meer diepgang kunnen geven. Nieuwsverhalen kunnen makkelijker in een bredere context worden geplaatst. In het algemeen vergroot internet ook de mogelijkheid om preciezer werk af te leveren. Bovendien is men niet langer afhankelijk van officiële bronnen. De nadelen van het internet worden vooral gesitueerd in de (on)betrouwbaarheid van de gevonden informatie, de stijgende werkdruk en de mogelijke 'vertechnisering' van het

beroep. Steeds meer wordt de journalist tot bureauwerk gedwongen en wordt het hem belet om zelf de wijde wereld in te trekken en voeling te houden met de mensen...

Die voor- en nadelen zijn nauw met elkaar verbonden. Zo kan men snellere informatie wel toejuichen, maar leidt dit tevens tot minder accuraatheid. En onofficiële bronnen bieden weliswaar een andere kijk op de maatschappij, maar zijn veel moeilijker te controleren op hun betrouwbaarheid. Toch valt de balans, zo blijkt nog uit de bevraging van Paulussen, eerder in het voordeel dan in het nadeel van internet uit.

(MS)

kan sneller inspelen op de behoeften van de individuele gebruiker. Hij kan tevens diensten op maat aanbieden, zoals een gepersonaliseerde nieuwsbrief.

Hypertextualiteit verwijst naar de grotere diepte die men kan creëren door het toevoegen van hyperlinks. De journalist is niet meer gebonden aan een bepaalde ruimte in de krant of een bepaalde tijd op de televisie. Door hyperlinks kan de gebruiker meteen andere teksten raadplegen en zo meer zicht krijgen op de gehele context. Bijzonder handig is bijvoorbeeld een link naar eerder of elders gepubliceerde artikelen over hetzelfde onderwerp in het archief.

Multimedialiteit ten slotte betekent dat men op het internet een geheel nieuwe format kan bekomen door de integratie van tekst, beeld en geluid, wat tevens leidt tot een non-lineaire manier van schrijven."

DJ: *Toch schrijft u dat er in Vlaanderen maar weinig gebruik wordt gemaakt van deze specifieke eigenschappen van internetjournalistiek. Ook de door u geïnterviewde internetjournalisten tonen zich vrij sceptisch over de genoemde voordelen.*

Paulussen: "On-linejournalisten zien de voordelen van journalistiek op het net wel in, maar ze ervaren teveel beperkingen en belemmeringen. Vooral over de interactiviteit zijn ze kritisch. Dat is namelijk een zeer mooi idee, maar valt in de praktijk erg teleurstellend uit. Gebruikers schrijven vaak een hoop onzin en on-linejournalisten hebben gewoon niet de tijd om alle reacties na te gaan. Ook het gebruik van hyperlinks naar andere sites kan een probleem zijn, omdat men de gebruiker liever op de eigen website houdt. In het algemeen komt het erop neer dat on-linejournalistiek met een te groot tekort aan mankracht en middelen kampt om de meerwaarde van het internet ten volle te benutten.

Steve Paulussen: 'Er ligt op on-line journalisten een grote commerciële druk' (Foto Maitrise)

Ondertussen zoekt men wel naar strategieën en wordt er heel wat uitgeprobeerd. Ik denk daarom dat we voorzichtig optimistisch kunnen zijn over de toekomst van internetjournalistiek. Uiteindelijk is het nog een heel nieuw fenomeen, en toch zit er al enige evolutie in."

DJ: *Het internet is niet alleen van belang voor on-linejournalisten, ook 'klassieke' journalisten maken er meer en meer gebruik van voor hun journalistiek werk. Hoe ingeburgerd is het gebruik van internet bij Vlaamse journalisten?*

Paulussen: "Zeker 95 procent van de journalisten gebruikt het internet regelmatig als werkinstrument. Het is dus een zeer belangrijk gegeven geworden. Men gebruikt het echter vooral voor secundaire informatie, als achtergrond bij een primaire bron. Ook e-mail is ondertussen volledig ingeburgerd geraakt en wordt vooral gebruikt om met collega's en gekende informanten te communiceren. Nieuwsgroepen en discussielijsten liggen minder in de markt bij journalisten. Dat heeft zowel negatieve als positieve gevolgen. Vooral de betrouwbaarheid van de informatie is een heikel punt. Onofficiële bronnen kunnen dan wel voor meer diepgang zorgen, maar ze kunnen ook de objectiviteit van de journalist in vraag stellen, wanneer hij bijvoorbeeld naar een 'linkse' site verwijst om meer context te geven over een 'rechts' politicus. Over het algemeen voelen journalisten echter wel aan welke informatie betrouwbaar is en welke niet. Dat is nu eenmaal een essentieel onderdeel van de journalistieke professie."

Steve PAULUSSEN, Journalistiek@internet.be, Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie, proefschrift tot het behalen van de graad van Doctor in de Politieke en Sociale Wetenschappen, communicatiewetenschappen, Universiteit Gent, 2003-2004

De Vlaamse on-linejournalist ontleed

Hoe ziet de Vlaamse internetjournalist eruit? Volgens het doctoraal proefschrift van Steve Paulussen gaat het doorgaans om een hooggeschoolde jonge man. Slechts 20,5 procent van de respondenten waren van het vrouwelijke geslacht. Jong betekent trouwens niet onervaren, want het merendeel van de Vlaamse on-linejournalisten heeft reeds ervaring in de 'klassieke' media. 61,6 procent studeerde af aan een universiteit en 27,4 procent volgde hoger onderwijs.

On-linejournalisten werken in kleine redacties van gemiddeld 4 à 5 personen. Bij sites gelieerd aan een krant of tijdschrift ligt dat gemiddelde iets hoger. Sinds de enquête is het algemene gemiddelde echter nog gedaald. De taken op

een internetredactie lopen volledig gelijk met die van 'klassieke' journalisten: het verzamelen en selecteren van nieuws, het verwerken daarvan en het schrijven en redigeren van eigen materiaal. Internetjournalisten besteden echter iets meer tijd aan technische taken en aan het 'recycleren' van de 'content' van andere media. Internetjournalisten hechten belang aan dezelfde waarden als 'klassieke' journalisten, maar concentreren zich meer op interactiviteit en hypertextualiteit. Ook dienstverlening aan de gebruiker staat hoog op hun lijstje. Al bij al beschouwen ze hun beroep als een aparte, complementaire vorm van journalistiek.

(MS)

Arrest-Masschelin bevestigt veroordeling voor misbruik inzagerecht

Jan Backx

Wat vooraf ging: een man die aan jongetjes frutselt (Joop Schafthuizen) is de homofiele vriend van een gelauwerd auteur (Gerard Reve). Een ouderpaar zint op wraak en lekt een document naar een journalist, José Masschelin van Het Laatste Nieuws, die als eerste 'de waarheid' op tafel wil. Maar hij vliegt na publicatie in voorhechtenis. Zijn krant portretteert hem bij zijn blijde thuiskomst als martelaar. De journalist wordt (samen met de ouders) wel tweemaal veroordeeld: in eerste aanleg en in hoger beroep. De journalistenbond laat solidair de spieren rollen. De journalist stapt naar cassatie en... 'Straatsburg' doemt al op aan de horizon.

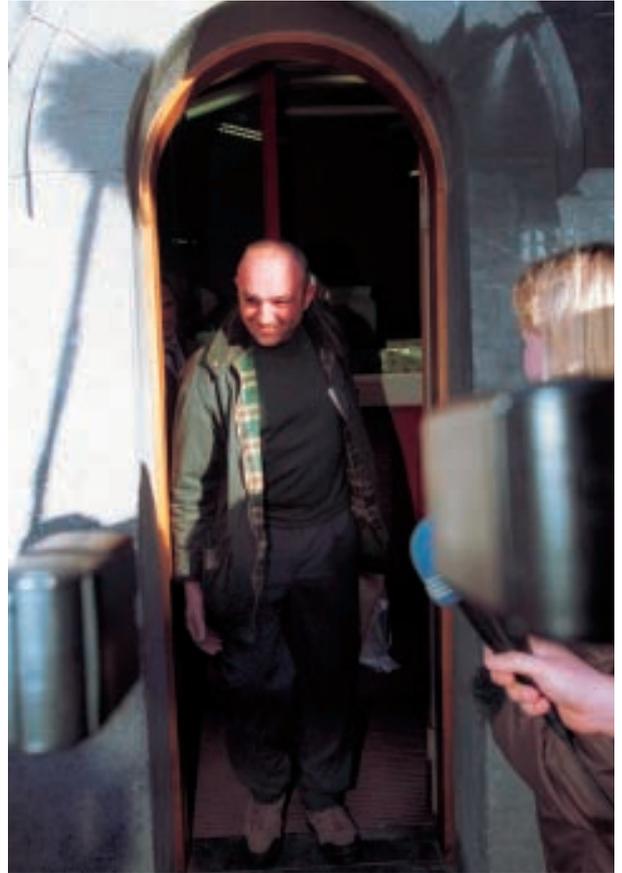
Het ligt voor de hand, in deze post-Dutroux periode, dat de meeste burgers een pure zwart-wit conclusie zullen trekken uit het Masschelin-verhaal. Met als krachtlijn: "Dat verdomde ivoren toren-gerecht vervolgt de verkeerde mens! Hadden we maar een moedig journalist gehad, die ons tijdig en zelfs tegen alle regeltjes in had gewaarschuwd voor een monster als Dutroux..."

Niettemin verdient het voor alle mensen uit het journalistieke vak uiterste aanbeveling zich even te verdiepen in de exacte motivering van het arrest dat het Gentse hof van beroep op 25 mei velde tegen het ouderpaar en onze confrater José Masschelin. Het verdict biedt niet alleen stof tot nadenken voor de veldwerkers maar in eerste instantie voor de eind- en hoofdredacties. Want het is aan de top dat - zeker in gerechtelijke berichtgeving - de bakens worden uitgezet en bepaald wordt 'hoe ver men dit keer te ver zal gaan'...

Volgens het hof van beroep is het duidelijk dat de ouders de belager van hun kind zo snel mogelijk (en nog voor een strafrechtelijke veroordeling) aan de schandpaal wilden. Als burgerlijke partij genoten zij inzagerecht tijdens het vooronderzoek. De ouders beslisten informatie over de verdachte stiekem door te spelen naar een journalist. Het arrest citeert de vader: "Mijn vrouw en ik hadden besloten onze advocaat wijs te maken dat we een kopie wensten om het eens te laten lezen aan mijn schoonmoeder." Het hof onderzocht de reactie van journalist Masschelin en citeert ook hem: "Ik heb hen niet ingelicht dat ze een inbreuk begingen door mij het dossier te overhandigen. Ik acht dit trouwens ook niet mijn taak. Ze worden immers bijgestaan door een advocaat."

Journalistieke druk

De verdediging had geargumenteed dat de vriend van de gevierde auteur die Gerard Reve is, toch al eerder in diverse media-interviews uitvoerig was ingegaan op zijn privé-leven. Daarbij had hij evenmin zijn pedofiele geaardheid verzwegen. Vergeefs verweer, want het hof antwoordt "dat persoonlijke interviews in de pers vaak gekenmerkt zijn door enige lichtheid, waaraan niet het minste waarheidsgehalte hoeft te kleven." Wat iemand verklaart tijdens een gerechtelijk onderzoek heeft volgens het hof wel degelijk een ander karakter: "hoewel niet noodzakelijk waarheidsgetrouw, zijn bekentenissen afgelegd aan verbalisanten of aan een onderzoeksrechter gewichtige gegevens." Zo'n gegevens publiceren heeft dus een andere allure dan het afdrukken van een interview, meent het hof.

José Masschelin bij zijn vrijlating uit de gevangenis van Gent op 18 maart 2002 (Foto PhotoNews / Didier Lebrun)

Het arrest waarschuwt ook tegen journalistieke druk. De moeder had in haar verdediging geargumenteed dat Masschelin zo'n danige pressie had uitgeoefend, dat haar vrije wil was uitgeschakeld. Dat gelooft het hof niet. Maar het aangereikte thema wordt wel verder uitgespit. Een vrijspraak zou volgens de rechter "het nefaste gevolg inhouden dat de journalistieke druk op inverdenkinggestelden en burgerlijke partijen tot het zo vlug mogelijk bekomen van een kopie van het strafonderzoek, nog groter wordt. En dat uiteindelijk het geheim van het vooronderzoek, gekoppeld aan het vermoeden van onschuld van ieder die in verdenking wordt gesteld, volkomen wordt ondermijnd."

In ondergeschikte orde was voor José Masschelin de gunst van de opschorting gevraagd (feiten wel bewezen verklaard maar er wordt - althans binnen een bepaalde termijn - geen straf opgelegd). Het hof ging daar niet op in "omdat dit bij hem zou leiden tot een onvoldoende bewustwording van de zwaarwichtigheid van het gepleegde feit."

De recente veroordeling door het Gentse hof is vrijwel over heel de lijn een duplicaat van wat een jaar geleden in eerste aanleg werd uitgesproken tegen ouders en journalist.

Joop Schafthuizen, de vriend van de Nederlandse auteur Gerard Reve en tot dus ver triomferende burgerlijke partij in 'de zaak Masschelin', is ondertussen zelf veroordeeld voor seksueel misbruik van een buurjongen.

Veel heeft u er niet van gemerkt, maar achter de schermen is de voorbije maanden door zowel uitgevers- als journalistenverenigingen keihard strijd geleverd rond het journalistieke auteursrecht. De inzet: de vraag van de uitgevers aan de politieke wereld om in de auteurswet een bepaling in te voeren die de journalisten automatisch hun auteursrechten ontnemt. Met name de JAM, de Journalisten Auteurs Maatschappij van de AVBB, ging in het verweer: "Voor de uitgevers is er blijkbaar geen verschil tussen hun journalisten en de arbeiders bij Renault." Maar verderop in dit Dossier laten we ook een spreekbuis van de uitgevers aan het woord. Want dat het getouwtrek verre van afgelopen is, moge absoluut duidelijk zijn.

UITGEVERS ZOEKEN PAARDEMIDDEL VOOR AUTEURSRECHT

Alain Guillaume

Na maanden van intensieve en discrete onderhandelingen, lijkt de lobby van de uitgevers 3 van de 4 federale meerderheidspartijen ervan overtuigd te hebben om in de wet op het auteursrecht een bepaling in te voeren die de journalisten automatisch hun auteursrechten zal ontnemen. Het doel van de uitgevers is tweevoudig. Om te beginnen zijn ze erop uit de auteursrechten van al hun medewerkers teniet te doen. Daarnaast trachten ze zich te verzekeren van een comfortabele monopoliepositie op de markt, in het bijzonder op de markt van de digitale kopie.

De argumenten van de uitgevers zijn velerlei: de wet zou onuitvoerbaar zijn (want een journalist is geen auteur als een ander), de wet blokkeert het exhaustieve gebruik van publicaties (wat de sector in gevaar brengt), de wet maakt ten onrechte een onderscheid tussen geschreven pers en audiovisuele media (waar het vermoeden van overdracht van auteursrechten al bestaat), en de wet creëert te veel juridische onzekerheid... Vandaar hun voorstel: bij gebrek aan een andersluidend contract, zouden alle auteurs in de pers vermoed worden hun auteursrechten te hebben overdragen aan hun uitgever.

De JAM - zoals talrijke andere spelers op de markt - weerlegt de beweringen van de uitgevers en weigert resoluut de invoering van het vermoeden van overdracht voor de perssector. Zo te zien is er voor de uitgevers nauwelijks een verschil tussen een arbeider bij Renault en een redacteur van Het Laatste Nieuws. In beide gevallen investeert de werkgever (koopt machines), verzamelt hij een ploeg (betaalt salarissen) en maakt hij produkten (een 'collectief werk'). In die filosofie is het normaal dat de werkgever, en enkel hij, alle voordeel haalt uit al deze inspanningen. Daarmee geeft de uitgeversvisie ook blijk van een zeer Amerikaanse kijk op de media: de uitgever in de rol van industrieel, en dan nog niet eens in een 'culturele industrie'...

De perssector, die nota bene ook goed gesubsidieerd wordt, is niet in crisis, laat staan in gevaar. De invoering van het door de uitgevers beoogde 'vermoeden' zou het evenwicht in de wet op de auteursrechten grondig wijzigen en de markt kapot maken. Blijkbaar veroorzaakt het auteursrecht migraine bij de uitgevers van de kranten. Maar aan 'dokter Verhofstadt' doen ze geloven dat ze kanker hebben, en in het verlengde vragen ze hem massaal antibiotica voor te schrijven. Het probleem is

dat de hele sector van gebruikers zo het gevaar loopt in coma te raken.

Als de wet 'onuitvoerbaar' zou zijn, is dit te wijten aan de halsstarrigheid van bepaalde uitgevers die weigeren het collectief beheer (via de beheersvennootschappen), dat nochtans door de wet is voorzien, te gebruiken. Met andere woorden: ze weigeren te onderhandelen met beheersvennootschappen omdat ze weten dat de contracten die ze met deze vennootschappen zullen tekenen, bepalen dat er een vergoeding dient betaald te worden aan de auteursjournalisten. Diezelfde uitgevers gebruiken oneerlijke methodes in de onderhandelingen met 'hun' auteurs; onder de dreiging van jobverlies, dwingen ze de auteurs al hun rechten af te staan. De uitgevers die daarentegen (soms reeds 10 jaar) samenwerken met beheersvennootschappen zoals de JAM, hebben geen enkel probleem van exhaustiviteit of juridische onzekerheid.

In de audiovisuele sector is het vermoeden van overdracht trouwens een mislukking gebleken. Dit vermoeden heeft ertoe geleid dat alle journalisten in deze sector hun rechten ontnomen worden. Het heeft het concept zelf van het auteursrecht teniet gedaan.

Digitale kopies

Centraal in het debat staat het reprografierecht (op het fotokopiëren van teksten). Als 'collectief recht' is dit beschermd, het kan de journalist dus niet ontnomen worden. Men maakt echter steeds minder gefotokopieerde persoverzichten... die rechten dalen dus jaar na jaar. Daarentegen worden wel meer en meer 'digitale persoverzichten' gemaakt. De artikels worden gescand of gedownload van het internet, en nadien per e-mail doorgestuurd. Dit recht is jammer genoeg geen collectief recht. 25 procent van de journalisten heeft dit recht reeds aan de uitgever overgedragen. En deze winst zal enkel groeien.

Die 25 procent van de rechten, die de uitgevers vaak met de nodige druk van de betrokken journalisten verkregen, blijken hen echter nog niet te voldoen. Ze willen... alles. De volledige winst. Dat valt natuurlijk te begrijpen, als men weet dat de markt voor de digitale kopie op korte termijn mogelijk 7 miljoen € per jaar waard wordt. Het klopt dat de markt voor

de digitale kopie de uitgevers tot enorme investeringen heeft aangezet, met name in Mediargus en Pressbanking. Maar dat bracht hen tot nog toe maar weinig op, hoofdzakelijk omdat hun 'produkten' niet aan de vraag beantwoorden: ze zijn inefficiënt en veel te duur.

Wij zijn niet de enige die er zo over denken.

De clippingmaatschappijen (die persoverzichten of persknipsels verkopen), De Belgische Vereniging voor documentaristen, de Belgische Unie voor Adverteerders, de gebruikersvereniging Oivo, alle journalistenverenigingen (Belgische en internationale) en, uiteraard, alle auteursmaatschappijen delen onze mening. "Overval de journalisten niet met een 'vermoeden van overdracht'", is hun boodschap, "dit zal het auteursrecht teniet doen en de markt kapot maken".

Diezelfde boodschap verspreidt de JAM, in naam van bijna 2.000 leden (op een totaal van 3.000 journalisten uit de geschreven pers), bij alle politieke verantwoordelijken. We hebben er ook concrete voorstellen aan toegevoegd die rust moeten brengen in de sector in het belang van iedereen (zie kaderstuk).

Meer informatie kan steeds verkregen worden bij de JAM. Op www.jam.be vindt u alvast onze volledige 'position paper'. Oproep aan de lezer: aarzel niet ons te laten weten wat u er van denkt, ons uw getuigenissen over te maken, ons te steunen... We moeten nu reageren, en uw steun hierbij is zeer belangrijk voor ons.

Het failliet van Pressbanking en Mediargus

Pressbanking en Mediargus werken niet. Het zijn geldverslindende projecten die reeds miljoenen gekost hebben en het moment waarop deze ondernemingen rendabel zullen zijn, als dat ooit al het geval zal zijn, ligt nog zeer veraf. De reactie van de uitgevers-investeerders kon niet meer op zich laten wachten: sinds enkele maanden hebben ze de 'aanval' ingezet tegen de journalisten, clippingmaatschappijen en de eindgebruikers. Het doel is duidelijk: een monopoliepositie verwerven die hen zal toelaten de markt te onderwerpen.

Waarom zijn Mediargus en Pressbanking geen succes? Eenvoudigweg, omdat de uitgevers twee functies willen uitoefenen. Hun oorspronkelijke functie: die van uitgever van (zowel 'oude' als 'nieuwe') media. Maar daarnaast ook de functie van een beheersvennootschap, die exploitatielicenties commercialiseert en controleert. Van die tweede functie kwijten de uitgevers zich bijzonder slecht.

De vele gebruikers - ondernemingen, adverteerders, onderwijsinstellingen, documentatiecentra, bibliotheken... - denken er net zo over. Volgens hen functioneren Mediargus en Pressbanking slecht, bijvoorbeeld bij gebrek aan performante zoekmachines. Ze zijn bovendien te duur, en de tarieven zijn ondoorzichtig en incoherent. Ze zijn ook onvolledig en onzeker. Ze zijn tot slot veel te ingewikkeld.

Al die eindgebruikers hebben er genoeg van. Hun roep is

eensluidend: ze willen wel auteursrechten betalen, maar dan voor een gecentraliseerd systeem dat eenvoudig, snel, efficiënt en betaalbaar is. Indien de uitgevers het principe van collectief beheer aanvaard hadden, was dit 'centraal punt' allang een feit. De JAM wenste niet liever. Maar de uitgevers hebben niet met de beheersvennootschappen willen praten.

Het alternatief is een systeem van 'wettelijke licentie', zoals dat nu al voor de reprografierechten (Reprobel) bestaat. In dit systeem moet men niet meer de voorafgaande toestemming van de auteur vragen om een persoverzicht op intranet te maken of een artikel naar een collega door te mailen. Men zal de tekst van internet kunnen downloaden, scannen en het nadien onder bepaalde voorwaarden per mail naar verschillende correspondenten kunnen versturen.

De Staat zal (na overleg met de betrokken sectoren) de toepasbare tarieven bepalen. Redelijke tarieven die een echte verspreiding van kennis en een rechtvaardige vergoeding voor de rechthebbenden toelaten. Er zal ook een verdeelsleutel vastgelegd worden: x procent voor de auteurs, y procent voor de uitgevers.

En een Reprobel-bis zal belast worden met de inning van de vergoedingen die verschuldigd zijn door instellingen en ondernemingen.

(AIG)

De uitgevers van de Belgische dagbladen en magazines vragen een aanpassing van de bestaande auteurswet. Ze stellen vast dat de auteurswet van 1994 te ingewikkeld is en niet werkbaar in hun sector. De auteursrechtenverenigingen vrezen dat de uitgevers met hun voorstellen een diefstal willen plegen op de auteursrechten van journalisten. De uitgevers ontkennen ten stelligste en zetten hieronder in drie delen hun gemeenschappelijk standpunt uiteen.

UITGEVERS VRAGEN AANPASSING AUTEURSWET

Alex Fordyn, algemeen directeur Vlaamse Dagbladpers

Situering

Om allerlei misverstanden te voorkomen eerst even verduidelijken waarover het niét gaat. De persuitgevers ijveren ten eerste voor een aanpassing van de bestaande regelgeving voor zover deze enkel hun sector aanbelangt. Het voorstel heeft dus geen impact op de regelgeving voor andere sectoren. Een specifieke wettelijke behandeling is ook helemaal niet uitzonderlijk gezien de huidige wetgeving al sterk gedifferentieerd is. Zo is de regelgeving al verschillend voor audiovisuele journalistiek, software, databanken, reclameproducten, enzomeer.

Ten tweede erkennen de persuitgevers uitdrukkelijk de bestaande regelgeving met betrekking tot de wettelijke licenties. De huidige regeling inzake reprografierechten en de inkomsten die daarvan terugvloeien via JAM, SOFAM en dies meer, worden door de uitgevers niet betwist, noch in vraag gesteld.

De uitgevers stellen voor om een weerlegbaar vermoeden van overdracht van vermogensrechten te voorzien. Dit betekent dat wanneer er geen expliciet akkoord is tussen de uitgever en de journalist, er een vermoeden is dat de reproductie- en mededelingsrechten overgedragen zijn aan de uitgever. Op die manier kan de uitgever beschikken over de rechten om bijvoorbeeld een publicatie op het Net te plaatsen of in een archief op te slaan.

Dit vermoeden betekent niet dat een journalist en een uitgever geen specifieke regeling kunnen afspreken. Momenteel is een schriftelijke individuele overeenkomst al voor zeer veel medewerkers het geval, en dit zal ook zo blijven. Met het voorstel wordt het alleen mogelijk om toch tot een oplossing te komen in de gevallen waar geen expliciete regeling gewenst wordt, of wanneer die zeer moeilijk te bekomen is, denk aan lezersbrieven, perscommuniqués, standpunten of opinies.

Ook dient benadrukt dat voor freelancers het voorgestelde weerlegbare vermoeden van overdracht enkel geldt voor gebruik in het kader van het desbetreffende persproduct. Dus niet voor bij voorbeeld doorverkoop aan andere publicaties. Het vermoeden van overdracht gebeurt ook niet automatisch. Het komt enkel tot stand door de wilsdaad van de auteur die zijn bijdrage overhandigt om te worden gepubliceerd. Het weerlegbare vermoeden van overdracht geldt niet voor de morele rechten.

Huidige wetgeving werkt niet

De bestaande wet heeft voor heel wat specifieke auteurswerken ook bijzondere regimes voorzien. Voor de geschreven pers is dit niet het geval. Journalistiek werk valt bijgevolg onder

hetzelfde regime als de boekensector. Iedereen zal het er mee eens zijn dat het product boek grondig verschilt van het persproduct. De overgrote meerderheid van de boeken op de markt zijn het werk van één enkele auteur. Voor een persproduct is dit nooit het geval. Een magazineredactie bestaat al gauw uit een tiental redacteurs, en een krant bevat bijdragen van honderden medewerkers. Naast de geschreven bijdrage is de input van layouters, infografici, illustratoren enzomeer bij

Dossier: GELOBBY ROND AUTEURSRECHTEN

een persproduct bijzonder groot. Bij de meeste boeken is deze bijdrage veel beperkter. Het visuele voorbeeld bij deze tekst spreekt boekdelen.

De bijdrage van de persuitgever in het product is substantieel. Niet alleen worden zeer veel auteurs vast aangeworven - en dus voltijds betaald voor hun bijdragen - bovendien bepaalt de uitgever de doelgroep, het opmaakconcept en het format. Hij voorziet in de werkomgeving, komt tussen in het vervoer, betaalt de nieuwsagentschappen, organiseert de advertentiediensten. Hij staat in voor de promotie, kwaliteitscontrole, druk en distributie, trekt nieuwe lezers en abonnees aan, enzovoort.

De bestaande auteurswet is in de praktijk onwerkbaar. Bepaald wordt dat de rechtenoverdracht kan gebeuren naar criteria van tijd, plaats en exploitatievorm. Met iedere afzonderlijke auteur dienen hierover individuele, schriftelijke overeenkomsten gesloten te worden. In concreto betekent dit dat elke auteur (journalist, eindredacteur, fotograaf, layouter, infograficus, ...) voor elk van zijn afzonderlijke bijdragen (tekst, titel en intro, foto, infografiek, ...) een verschillende regeling kan bedingen voor elk van zijn rechten (reproductierecht, distributierecht, adaptatierecht, mededelingsrecht, ...), voor elke geografische regio (Vlaanderen, België, Nederland, ...), voor om het even welke periode (dagen, maanden, jaren, ...), én voor elke exploitatievorm (krant, magazine, CD-ROM, DVD, website, databank,...). Met als extraatje: tot 70 jaar na het overlijden van elke auteur, en bij co-auteurschap tot 70 jaar na het overlijden van de langstlevende co-auteur, kunnen deze rechten door elk van de erfgenamen waargenomen worden naargelang de testamentaire wilsbeschikking.

Voor boeken kan dit best allemaal gelden maar voor persproducten, die als geheel op de markt gebracht worden, is dit dus een onmogelijke opgave en gewoonweg Kafkaïens.

De bestaande auteurswet is ook discriminerend. Voor andere werken met een veelheid aan auteurs (software, databanken, film, radio, televisie, ...) heeft de wetgever ingezien dat de basisregelgeving niet kan gelden. Bijgevolg werd voor deze werken een soepel regime voorzien. Een voorbeeld uit de praktijk: wanneer een TV-station ervoor opteert om de eerder uitgezonden televisienieuwsuitzendingen te hergebruiken op zijn website, dan kan dit zonder toestemming van de betrokken journalist, cameraman of geluidstechnicus. Een persuitgever die zijn uitgave ook op een website wil aanbieden, kan dit niet zonder een voorafgaande schriftelijke overeenkomst met alle redactiemedewerkers. Meer nog, wanneer enkelen - tegen de meerderheid van hun collega's in - hiervoor geen toelating willen geven, dan kan er van een website-editie geen sprake zijn, of dan wordt een onvolledige publicatie aangeboden. Met als gevolg ontevreden lezers, uitgevers en redacties.

Naar een werkbare oplossing

Voorgesteld wordt om afzonderlijke bepalingen betreffende geschreven persproducten in de auteurswet te voorzien die aangepast zijn aan de specifieke noden van de sector, en die rekening houden met de bijzondere noden ten aanzien van de freelancers.

Met een weerlegbaar vermoeden van overdracht van de vermogensrechten aan de uitgever vanwege alle medewerkers

aan het persproduct lost men de problemen op, want:

- Het persproduct kan in zijn totaliteit en continu worden aangeboden.
- Individuele overeenkomsten met de journalisten, freelancers, fotografen,... kunnen de regel blijven aangezien het een weerlegbaar vermoeden betreft. Dit betekent dat ook overeenkomsten met beheersvennootschappen mogelijk blijven.
- Voor freelancers betekent dit niet dat de uitgever zomaar kan overgaan tot doorverkoop aan andere publicaties. Het gaat immers enkel over gebruik in het kader van het desbetreffende persproduct. Hiervan kan enkel worden afgeweken mits schriftelijk akkoord van de freelancer.
- De morele rechten blijven geregeld conform de Bernerconventie.

De auteursrechtenmaatschappijen stellen het voorstel van de uitgevers voor als een hold-up. Niets is minder waar. De uitgevers vragen alleen een werkbare oplossing om hun producten volledig toegankelijk te maken via het Net en archieven. Het kan niet zijn dat dergelijke producten, die mee de toekomst en het succes van de uitgeverijen zullen bepalen, verhinderd worden door individuele journalisten die hun rechten principieel niet willen afstaan, of door auteursrechtenmaatschappijen die menen dat zij de rol van uitgever en het exclusieve beheer van rechten moeten overnemen.

De reactie van de JAM spreekt boekdelen. Ook de JAM vraagt een aanpassing van de auteurswet omdat die onwerkbaar is. Maar dan wel in een grondig verschillende vorm dan wat momenteel gangbaar is in de sector, én grondig verschillend van het door de uitgevers uitgewerkte weerlegbaar vermoeden van overdracht van vermogensrechten voor werken in het kader van het geschreven persproduct. De JAM stelt voor dat bij wet een verplicht systeem van collectief beheer in de perssector wordt ingevoerd. Bij wet moeten dus alle rechten van alle medewerkers aan een persproduct naar de beheersvennootschappen worden getransfereerd (JAM, SOFAM,...). Beheersvennootschappen die dan kunnen overgaan tot exploitatie van deze rechten. Zo wordt er voorgesteld om een wettelijke licentie voor persoverzichten in te voeren, waarbij de staat de toepasbare tarieven zal bepalen. JAM vraagt dus een bij wet opgelegde collectieve onteigening van alle rechten van alle medewerkers in zijn voordeel.

Fundamenteel hierbij is of het aan beheersvennootschappen is om te bepalen welke dagbladen, magazines en periodieken er op de markt komen, en onder welke vorm? Het antwoord van de uitgevers is nee. Het collectiviseren van alle exploitatievormen van informatievoorziening (behalve de gedrukte versie) is flagrant in strijd met de grondwettelijke artikelen 19 (vrijheid van meningsuiting) en 25 (de drukpers is vrij - de censuur kan nooit worden ingevoerd).

Daarom kunnen we beter kiezen voor een pragmatische oplossing van weerlegbaar vermoeden van overdracht van de vermogensrechten en dit in het belang van de uitgever, de journalist, de fotograaf en vooral van de eindgebruiker van onze producten. Want het is uiteindelijk de eindgebruiker die betaalt voor de producten die we op de markt brengen. En laat die producten geen kaas met gaten zijn, of producten met artikels waarvan de rechten niet overgedragen zijn door vergetelheid, onwil of chantage.

ELKE EMOTIE KOMT UIT DE GAL

Mark Vlaeminck

Op het Humorfestival van Knokke-Heist is de PCB-prijs 2004 uitgereikt aan journalist Gerard Alsteens, beter bekend als cartoonist Gal. «Elke emotie, zowel de lach als de traan, komt uit de gal», zegt Gal.

GAL: 'Hoe minder woorden, hoe universeler de cartoon' (Foto Johan Van Cutsem)

Voor de PCB of Press Cartoon Belgium houdt een selectiecomité dagelijks de Belgische pers onder de loep op zoek naar merkwaardige cartoons.

Uitgeverij Van Halewijck maakt jaarlijks een boek van het beste van wat onze cartoonisten in kranten of magazines publiceren en uiteindelijk kiest de jury één winnaar. Dit jaar dus Gerard Alsteens (63), alias Gal.

De bekroonde tekening, die oorspronkelijk in Knack verscheen, is een duister werk. Als je goed kijkt zie je in het donker een ter dood veroordeelde man die op de elektrische stoel zijn tanden bloot lacht.

Natuurlijk lacht hij, want Amerika is zopas getroffen door een grote stroompanne, dus kan er van elektrocutie geen sprake zijn. Waarschijnlijk is de man die op die manier aan de dood ontsnapt de enige Amerikaan die met de stroompanne kan lachen. En het is nog niet eens een echte man, maar een figuur die ontstaan is in de fantasie van een cartoonist.

Gal: «Een idee voor een cartoon is soms een inval van een seconde. Wie kan dit nu leuk vinden, vroeg ik me enkele maanden geleden af toen Amerika zonder stroom viel en meteen had ik het. Maar ik ga niet beweren dat het altijd zo vlug gaat.»

Met inspelen op de (politieke) actualiteit heeft Gal anders geen moeite. Dat wisten vroeger de lezers van De Nieuwe al, dat bewijst hij nu wekelijks in Knack. Ook organisaties als Oxfam of Amnesty International deden een beroep op zijn talent. De PCB-prijs is trouwens niet zijn eerste onderscheiding, zo kreeg hij tien jaar geleden al de Arkprijs voor het Vrije Woord. En dat voor een man die zo weinig mogelijk woorden gebruikt om zijn boodschap uit te dragen. In tegenstelling tot vele van zijn collega's is Gal immers een cartoonist zonder tekstballonnetjes.

«Inderdaad», zegt hij. «Ik probeer te spreken met beelden. Hoe minder woorden er aan te pas komen, hoe universeler een cartoon kan begrepen worden. Ik heb dat goed gemerkt op de Biënnale in Venetië. Bezoekers hoefden daar geen Nederlands te kennen om mijn cartoons te verstaan. Als het beeld volstaat is de cartoon nog zo sterk.»

Die stelling heeft hij vlak na de verkiezingen nog maar eens bewezen. Voor Knack tekende hij toen vier Vlaamse leeuwen. De dieren ondergaan enkele metamorfoses tot één van het kwartet uiteindelijk blind blijkt te zijn. «Voor al die blinde Vlamingen, die niet zien hoe het hier is en die meenden te moeten stemmen voor het Blok»

Voor diverse opdrachtgevers maakt Gal tot nog toe wekelijks een drietal cartoons. Die productie zal hij in de toekomst noodgedwongen moeten beperken, want sinds januari sukkelde hij met zijn ogen.

«Om op de hoogte te blijven van de actualiteit moet ik dagelijks de kranten lezen en ik heb nu wel een toestel dat de letters vergroot, maar dat laat niet toe in één oogopslag te zien welke berichten allemaal op een pagina staan. Ik maak me geen illusie dat de toestand van mijn ogen weer kan verbeteren.»

Of hij daarom pessimist wordt ?

«Als je het woord gal uitsprekt van achter naar voor, dan krijg je 'lach'. Met een naam als Gerard Alsteens had ik het niet moeilijk om de artiestennaam Gal te kiezen, ik moest maar mijn initialen gebruiken, maar je mag niet vergeten dat de gal de bron is van alle gevoelens. Zowel de lach als de traan komen uit de gal. Ik doe voort.»

IS ER GEEN BELET ?*Een column van Mark Vlaeminck**(Foto: Matrise)*

Ik wil een tv-programma. Niet als producer of als regisseur maar als presentator. Waarover dit programma moet gaan heeft geen belang. Als ik maar voldoende in beeld kom. Desnoods een postzegelrubriek

Lach niet, want dat heeft ooit nog bestaan op de BRT en de presentator was ook een journalist, Pol Heyninck van Gazet van Antwerpen en later van TV-Ekspres. Het programma was niet veel zaaks maar Pol kwam toch maar op televisie. En dat wil ik ook. Nu. Omdat ik bij de volgende verkiezingen in het parlement wil zitten. Ik zeg van mezelf dat ik minstens zo slim ben als een aantal tv-koppen die ons sinds die memorabele 13 juni in het Vlaams of in het Europees parlement gaan vertegenwoordigen.

Zeg nu zelf. Als Dirk Sterckx van de depannagedienst van de VLD ruim 180.000 voorkeurstemmen haalt, dan is dat toch vooral omdat kiezend Vlaanderen Dirks wijze kop nog kent van in de tijd dat hij als journalist op de BRT nieuwsprogramma's presenteerde.

Als Mark Demesmaecker, die brave mens uit Halle, er 30.000 Vlamingen kan van overtuigen om voor hem te stemmen, dan is dat toch grotendeels te danken aan de camera's van VTM die deze journalist steeds zo snoezig in beeld namen. Kampioen der kampioenen, de absolute Numero Uno, is Ivo Belet die met 144.000 stemmen het Europese halffrond binnenwandelt. Belet, die kennen we toch van de televisie, nietwaar ?

Dat journalisten de overstap wagen naar een politiek mandaat is niet nieuw. Vroeger waren de heren van de

geschreven pers daar specialist in. De minzame gentleman Hector De Bruyne, de chef van de economische redactie van Gazet van Antwerpen, werd senator en later minister van de Volksunie.

Jos Van Eynde mocht hoofdredacteur spelen op de Volksgazet en terzelfdertijd voor de BSP in de Kamer zetelen. Paul Staes was reporter bij De Standaard en Het Nieuwsblad voor hij volksvertegenwoordiger werd voor Agalev, en ik kan dit lijstje nog veel langer maken.

De tijd dat je van de geschreven pers overstapte naar een of ander parlement, lijkt geschiedenis. Van de televisie moet je nu komen. En niet eens als journalist. Vraag dat maar aan Flor Koninckx, ooit een vriendelijke gendarm en straks volksvertegenwoordiger voor de SP-A in Brabant. Of aan de gewezen tv-presentator Johan Verstreken van de Oostendse CD&V.

Er zijn er zelfs die als ze verkozen zijn, niet van het scherm zijn weg te slaan. Zoals in de beginjaren van de televisie er geen renner voor de camera kon worden geïnterviewd of er moest een onnozele supporter voor dezelfde camera helemaal overbodig staan wuiven, zo zorgde Jurgen Verstrepen ervoor dat hij op de verkiezingsavond geen centimeter week van de Blokbonzen. Als ze Annemans of Dewinter in beeld nemen, mij dan ook, moet Jurgen gedacht hebben.

A propos. Ook Dewinter heeft journalistieke roots. Op de redactie van Het Volk is hij ooit medewerker geweest.

De legendarische Camile Huysmans wist het al: journalistiek leidt inderdaad tot alles, als je er maar op tijd uitstapt.

VAN BOKSERS EN BETUTTELAARS

Jacques Vandersichel

Het democratisch staatsbestel, ouder dan onze tijdrekening, ontstond uit de geniale gedachte van de zichzelf regerende vrijheid. Het is een voortdurend zoeken naar evenwicht tussen uiteenlopende meningen, waarbij nu eens de ene, dan weer de andere de kans krijgt om zich waar te maken. Deze strijd wordt liefst gevoerd met woord en wederwoord. 'Du choc des idées jaillit la lumière.' Daarom was het zo ergelijk om op 14 juni op de voorpagina van de krant De Morgen volgende titels te lezen: Blok ranselt Paars af, VLD moet incasseren op rechter- en linkervang, Blok knokt zich tot winnaar, Dehaene doet Verhofstadt in het zand bijten. Allemaal op één pagina en allemaal ontleend aan confrontaties die niet met woorden maar met de vuist gevoerd worden. De bokshandschoenen zijn blijkbaar niet meer het alleenrecht van partijcampagnes.

In de audiovisuele pers werden de woorden niet gespaard. En zo hoort het. Vroeger was dat totaal anders. De BRT besteedde steeds, en terecht, veel aandacht aan verkiezingscampagnes - maar dan alleen aan die in het buitenland. Van Nixon tot Bush, van De Gaulle tot Jacques Chirac, van Harold Wilson tot Tony Blair, van Adenauer tot

Schroeder of van Den Uyl tot Balkenende, de nieuwsdienst was erbij. Alleen tijdens de Belgische campagnes werden de politici bewust en systematisch van het scherm geweerd, behalve in hun partijpolitieke uitzendingen. Bij de VRT is dat, eindelijk en gelukkig, veranderd. Alleen is men, zoals dat meer gebeurt met nieuwigheden, zodanig gaan overdrijven dat de verzadigingsnorm tientallen malen overschreden werd. Nog erger is dat men ook is gaan handelen vanuit de wil om absoluut een acteursrol, of zelfs een registersrol, te spelen in het democratisch proces. Een rol die zo ver gaat dat sommigen zich gelukzalig wentelen in de pretentieuze gedachte dat zij kunnen maken of kraken. Weer zo'n term uit de sfeer van fysieke geweldpleging, nota bene. Ergelijk was hier de uitentreuren herhaalde slogan 'De VRT helpt je kiezen'. Alsof de kiezer te onmondig is geworden om zelf zijn rood potlood naar het gewenste bolletje te leiden. Zelfs de culturele betuttelaars van vijftig jaar geleden zouden er bij gebleesd hebben.

En indien overdrijving en betutteling zouden hebben bijgedragen tot de uitslag van 13 juni, dan is dat evenmin iets om trots op te zijn.

s c h e e f b e k e k e n

"[Het succes van het Blok] werd versterkt door de banalisering van zijn gedachtegoed door de omroepen en door de openbare omroep VRT in het bijzonder. Ondanks alle dure eden gezwoeren na de veroordeling van het Blok wegens racisme. [...] Welterusten, mijnheer Mary."

Rik Van Cauwelaert in Knack van 16 juni 2004

"We behandelen het Blok niét als andere partijen, we houden ons strikt aan de voorschriften van de VRT."

Martine Tanghe (VRT-tv) in Gazet van Antwerpen van 12 juni 2004

"Waarom zou alleen Kanaal Twee Dewinter niet aan bod laten komen?"

Jo Nachtergaele, Kanaal Twee-directeur, in De Morgen van 17 juni 2004, over het zeer omstreden portret van Filip Dewinter dat die omroep uitzond

"De informatie op Canvas mag gerust weer wat verdiepender."

Aimé Van Hecke, programmadirecteur VRT, in Humo van 8 juni 2004

"Ik ben op mijn plaats in 'De Zevende Dag'. Ik heb toneelgespeeld, waardoor enig gevoel voor show mij niet vreemd is."

Annemie Peeters (VRT-tv) in Dag Allemaal van 1 juni 2004

"Veel CD&V'ers lezen mijn columns [in Het Laatste Nieuws]. Sommige mensen die anders nooit Het Laatste

Nieuws lezen, kopen de krant nu wel, speciaal om mij te volgen."

Célie Dehaene in Het Laatste Nieuws van 11 juni 2004

"Het is altijd gelukt om met de media correcte afspraken te maken [over het uitbrengen van politieacties]. Media respecteren het embargo. Omdat de politie hen vraagt om de confidentialiteit te respecteren tot de actie is afgelopen. Vandaag is er dus een politicus die aan deze fundamentele regel zijn laars lapt. Mijnheer De Crem, hetgeen u gedaan hebt is inciviek."

Minister van Binnenlandse Zaken Patrick Dewael in de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 2 juni 2004

"Ik zou het opnieuw doen. En ik zou er opnieuw wakker van liggen."

Siel Van der Donckt (VRT-tv) over de dioxine-affaire die ze vijf jaar geleden uitbracht, in Gazet van Antwerpen van 4 juni 2004

"Het wemelt tegenwoordig in de media van de 'affaires'. De meeste hebben een gemiddelde verdampingstijd van ongeveer een week. Dat heeft te maken met het kenmerk van het massamediale nieuws: iets is geen nieuws omdat het belangrijk is, maar omdat 'men' zegt dat het nieuws is. En dat gaat van hip en hop, van op en af, permanent staccato. Alsof we collectief aan ADHD lijden."

Chris van der Heijden in Vrij Nederland van 29 mei 2004

OMER GRAWET WAS KRANTENMON

Op 16 mei overleed Omer Grawet, een monument van zowel de Vlaamse televisie- als krantenjournalistiek. Piet Van Brabant en Jacques Vandersichel belichten de immense verdiensten van deze pionier van de moderne

Piet Van Brabant

Voor alle naoorlogse Vlaamse journalisten is het een droevige dag vandaag, niet slechts voor degenen die Omer Grawet hebben gekend. Want wij allen verliezen als het ware een vader en een voorbeeld: Omer Grawet, die de pionier is geweest van de Vlaamse televisie, maar ook de liberale journalist die voor zijn vakgenoten in de schrijvende pers een gezaghebbende heer is geweest, een man aan wie zijn collega's zich konden optrekken.

'Le journal c'est un monsieur', zo zei men vroeger, toen kranten eenmansbedrijven waren of kleine ondernemingen die het stempel droegen van één hoofdredacteur. Omer Grawet is op Het Laatste Nieuws geen hoofdredacteur, zelfs geen redactiesecretaris geweest. Maar hij is een 'monsieur' geweest, een heer die het beroep van journalist heeft vereerd, een man die van het begin tot het einde van zijn carrière, van 1946 - vlak na de tweede wereldoorlog - tot einde 1987, toen hij met welverdiende rust ging, een journalistieke ster geweest is die zijn naam en faam door zijn persoonlijke intrinsieke kwaliteiten heeft verworven.

Omer begon dus op Het Laatste Nieuws, onder de vleugels van Julius Hoste, de grote liberaal en journalist, die zopas samen met eerste minister Pierlot uit Engeland was teruggekomen en zijn belangrijk dagblad tot een ware informatiekrant en dominante spreekbuis van de liberale Vlamingen uitbouwde.

Omer heeft hieraan meegewerkt, en zo de Vlaamse journalistiek weer op een peil geholpen dat de vergelijking kan doorstaan met de grote informatiekranten in de wereld.

Omer Grawet werd meteen een gewaardeerd en actief lid en raadgever van het Liberaal Vlaams Verbond, maar, zoals het past voor een onafhankelijk journalist, heeft hij altijd het onderscheid weten te maken tussen zijn politieke voorkeur en zijn taak als betrouwbaar en onpartijdig journalist.

Toen dan het NIR - onze huidige VRT - met televisie-uitzendingen begon, kon Omer Grawet niet weerstaan aan de charme: hij stapte over naar de televisie, die hij andermaal hielp uit de startblokken te geraken, zoals hij dat eerder had gedaan met het naoorlogse 'Laatste Nieuws'. Bij de NIR ont-

popte Omer zich tot de bezielende voortrekkers van het televisienieuws en van het reportagewerk, in het bijzonder naar aanleiding van de Congo-crisis, van '59 tot '61.

Bij de vorming van de regering Van den Boeynants zou hij zijn werk op de televisie onderbreken om als persattaché van zijn vriend en oud-collega, minister van onderwijs, Frans Grootjans, in dienst te treden.

De functie van persattaché zat hem als gegoten, hij die zowel de perswereld als de politieke wereld wonderwel kende. Tot in 1968 bleef hij de medewerker van Grootjans, de meest prestigieuze minister die de liberale partij sinds de tweede oorlog heeft gehad.

Maar in de jaren zeventig trad in de BRT een jonge generatie aan, die andere opvattingen, andere ideeën en andere werkwijzen koesterde.

En Omer werd gewaar, dat de nieuwe stijl hem niet zou liggen. Er was niemand in de nieuwe lichte - hoofdzakelijk Leuvense achteenzestigers - die bekwaam was om in dezelfde rustige stijl, met dezelfde eenvoud en nauwkeurigheid boeiende werkstukken af te leveren en aldus hoogtepunten te bereiken zoals hij had gedaan.

Zonder geleerd te doen, slaagde Omer Grawet erin interessante stukken te brengen, kwaliteit op te dienen. Dat alles met een warme, aangrijpende stem en in een correcte en duidelijke Nederlandse taal.

In 1970 diende hij ontslag in bij de omroep en kwam hij weer bij zijn eerste liefde terecht, Het Laatste Nieuws, hiertoe aangepord door Albert Maertens, de directeur-generaal van de krant. Omer kende de krant. Hij kende haar bedwelmende kracht, maar hij kende ook haar zwakte en wist waarin het blad soms te kort schoot. Grawet behoorde tot de journalistieke elite, maar zelf wenste hij elke informatie - het grote wereldnieuws zowel als de gemengde berichten uit de lokale wijk - zo juist, zo sober en zo volledig mogelijk aan de lezer aan te bieden.

Albert Maertens stelde hem voor de gewestelijke berichtgeving te coördineren, de contacten te onderhouden met de plaatselijke medewerkers en de gewestelijke pagina's te beheren, die altijd al, samen met de sportrubrieken, de belangrijkste bladzijden zijn geweest in Het Laatste Nieuws.

Maar Omer beperkte zich niet tot zijn

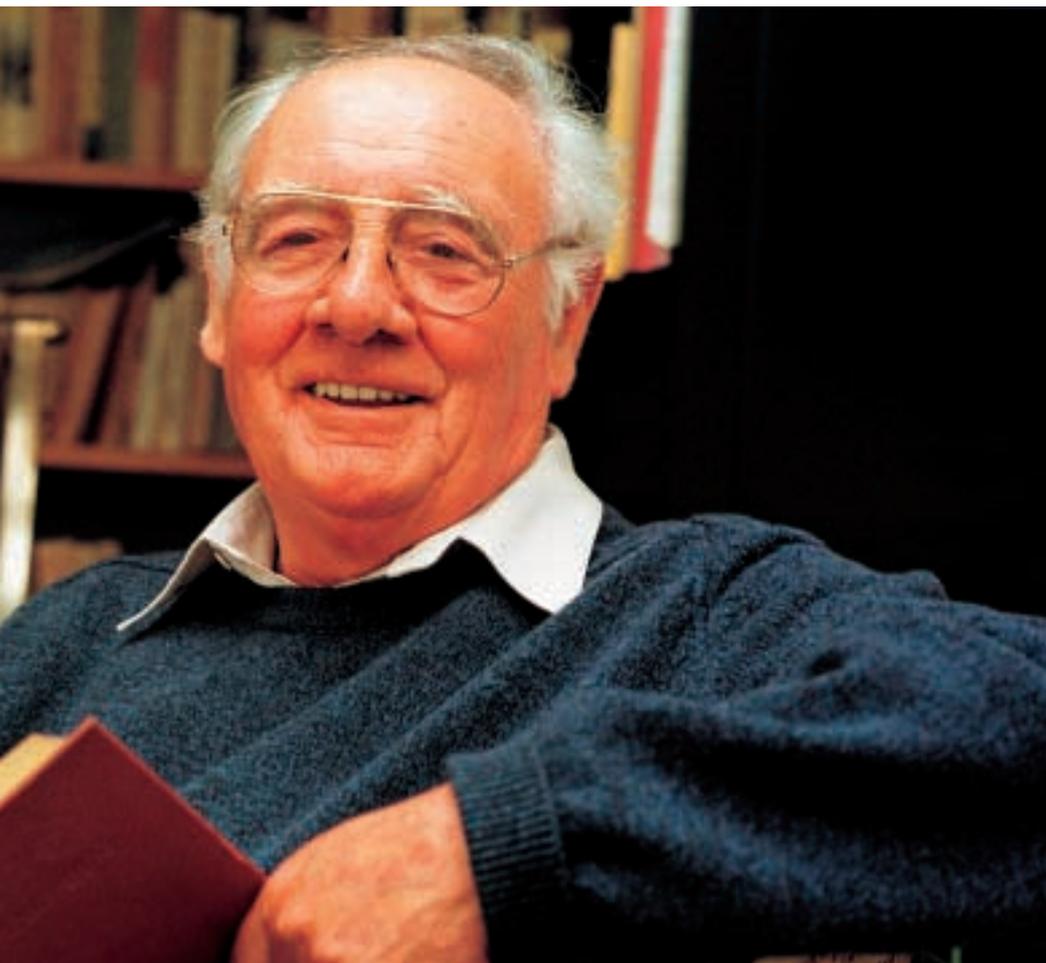
toezichtstaak op de gewestelijke bladzijden. Hij slaagde er ook in een indrukwekkende reeks van 24 reportages te maken waarin industrieel Vlaanderen belichtte. Telkens weer slaagde hij er in dank zij zijn schrijvers-talent de lezer, zoals hij dat op TV met de kijker had gedaan, tot een 'goede huis-vriend' te maken.

De jongere generaties hebben hem niet gekend - een journalist is als een eendagsvlieg - maar de ouderen herinneren zich zijn warme stem en de grote populariteit die hij genoot. Omer Grawet was als een ster aan het firmament van de Vlaamse media.

De sterren schitteren nog lang nadat zij al uitgedoofd zijn. Zo ook Omer, die ons verlaat, voor goed, en die we dankbaar zijn voor wat hij was en is geweest.

DOCUMENT EN TELEVISIEPIONIER TEGELIJK

Grawet, die tot op het eind actief bleef als voorzitter van de Vlaamse Geschillenraad voor radio en televisie, werd 81. De Vlaamse journalistiek.

(Foto Michel Vanneuville)

Jacques Vandersichel

Eén voor één zien we ze stilletjes verdwijnen, de jonge, gedreven waaghalzen, die zich iets meer dan 50 jaar geleden in het grote avontuur van de Vlaamse Televisie hebben gestort. Voor hun carrière namen zij grote risico's, door zich te engageren in dit nauwelijks en dan nog meestal wantrouwig bekeken medium. Maar ze werden er duizendvoudig voor beloond. Want niets geeft zoveel professionele voldoening als dingen te kunnen doen die niemand voor jou ooit gedaan heeft en technieken te kunnen gebruiken die niemand voor jou ooit heeft gebruikt.

Er moet zoiets bestaan als voorbestemming. Toen Omer op het scherm verscheen was het meteen duidelijk: deze man was

geboren om televisie te maken en de televisie was uitgevonden om door mensen zoals hij ingenomen te worden. Hij kon het medium bespelen op een voor die tijd ongekende manier. Eind jaren vijftig gebruikte hij al achtergrondprojecties bij de inleidingen van zijn spraakmakende Kongo-reportages, dat was twintig jaar voor de elektronische technieken werden ontwikkeld om dat te doen. De manier waarop hij zijn verhaal vertelde zou pas veel later worden geëvenaard door de groten van de televisie-journalistiek en tv-documentaires. Als ik nu bij voorbeeld een David Attenborough aan het werk zie, dan denk ik instinctief: "Dat deed Omer ook al zo. In de jaren vijftig."

Samen met zijn collega-pioniers heeft hij op de redactie van de Vlaamse Televisie een geest en een stijl gecreëerd die van

generatie op generatie werd doorgegeven, een geest van openheid en vrij onderzoek, de onafhankelijke journalistiek van een openbare omroep waardig. Ik zelf heb het geluk gehad drie grote leermeesters te mogen meemaken. Van Maurice Dieudonné werd ik doordrongen met de geest van de journalistieke integriteit. Van Maurice De Wilde leerde ik zo diep mogelijk onder de oppervlakte van de gebeurtenissen te kijken. En Omer Grawet leerde mij om de meest ingewikkelde dingen zo verstaanbaar mogelijk over te brengen naar een zo ruim mogelijk publiek. Hij luisterde naar de teksten die hij schreef en hij vroeg zich bij elk woord af hoe zijn publiek die teksten zou horen, registreren en interpreteren. Bij elk beeld ging hij na wat hem daarin het meest getroffen had. En dan zocht hij tot hij de beste manier had gevonden om zijn indruk naar het publiek over te brengen.

Op een zondag in 1963 maakten wij samen het journaal. De tv-redactie was pas uitgebreid tot 8 journalisten, zodat de hoofdredacteur zich de luxe kon permitteren om twee mensen op het journaal te zetten. En Omer verveelde zich een beetje. Hij had immers tien jaar lang dat werk alleen gedaan. Toen kwam hij met een idee. "Jacques, jij maakt tien minuten nieuws en daarna zal ik de belangrijkste punten daaruit iets uitgebreider toelichten en illustreren." Die zondag heeft Omer Grawet Terzake uitgevonden. Dertig jaar avant la lettre.

Nog tien jaar later zouden de diepgravende enquêtes van Maurice De Wilde en Omer Grawet de geesten verstoren van hen die liever een dociele en gezagsgetrouwe journalistiek zagen. De enige journalisten van wereldformaat waarover onze televisie beschikte, moesten zich voortaan gaan bezighouden met de eindredactie van het journaal. En Omer keerde terug naar zijn eerste liefde, de krantenjournalistiek.

Omer, in naam van al onze collega's neem ik vandaag afscheid van een grote voorganger en een unieke leermeester. Jouw intelligentie, jouw zachtmoedigheid, jouw ingeboren charme en jouw spitse verbeeldingskracht heb jij met gulle hand geschonken aan de Vlaamse Televisie en aan heel Vlaanderen.

Dank Omer, dank voor alles.

Weg met het nieuws, lees een boek

De redacties draaiden het afgelopen jaar als nooit te voren en de mediabazen tellen hun bedrijfswinsten nog na, dat maakt dat journalisten meer dan ooit recht hebben op een lange en mooie vakantie, met bijvoorbeeld lekker veel boeken in de vakantiekoffer. Voor wie toch nog een beetje voeling wil houden met de collega's of het métier, maakte Marleen Sluydts volgende bloemlezing van pas verschenen journalistenboeken.

Marleen Sluydts

Annemie STRUYF en Lieve BLANCQUAERT

Insjallah, mevrouw. Ontmoetingen (z)onder de boerka
Globe

Twee westerse meisjes van veertig 'incognito' in Afghanistan, dat moet wel brokken maken, denk je dan. Al ging het duidelijk niet om een ontspannende trip, uiteindelijk is het avontuur van journaliste Annemie Struyf en fotografe Lieve Blancquaert zonder kleerscheuren afgelopen. Bovendien mag het resultaat meer dan gezien worden: een prachtig boek, rijk aan spre-

kende beelden en sfeervolle teksten.

Het opzet van de combinatie van reisverslag en beeldengalerij is duidelijk: het lot van de Afghaanse vrouwen belichten vanuit die vrouwen zelf. Of die ambitie ook waargemaakt wordt, is niet helemaal zeker. Het blijkt bijzonder moeilijk Afghaanse vrouwen aan het spreken te krijgen, en wanneer dat toch lukt blijven de verhalen noodgedwongen wat oppervlakkig. Toch zijn de verhalen best herkenbaar, wat niet belet dat de lezer/kijker systematisch met de neus op het grote verschil tussen ginder en hier wordt gedrukt. Mannen worden overigens niet zonder meer afgeschilderd als de ultieme boosdoeners. Sommige mannen van ter plaatse komen zelf aan het woord, en ook dat levert een boodschap van hoop voor een rechtvaardiger toekomst op.

Hilde SABBE

Mama weet het ook niet. Over opvoeden & loslaten
Van Halewyck

Om een doorwrochte studie over de opvoeding van kinderen gaat het zeker niet, en dus is de titel van het boek enigszins misleidend. Maar Hilde Sabbe biedt in dit werk wel een levens-echte bundeling van een aantal columns die ze over de jaren heen voor verschillende kranten schreef. Het zijn korte stukjes, die noch chronologisch noch thematisch geordend zijn, met voornamelijk haar zoon Mats in de hoofdrol. De schrijfster vertelt op ontwapenende wijze over haar twijfels en angsten, maar ook over het geluk dat gepaard gaat met het moederschap. Vooral de problemen als werkende moeder en als lid van een 'nieuw samengesteld' gezin komen aan bod. De columns lezen vlot weg, maar variëren zelden in onderwerp of teneur en gaan naar het einde toe zelfs wat vervelen. Een leesbaar boek, dat wel, maar een zorgvuldiger selectie had het geheel mogelijk wat meer kleur gegeven.

Marleen TEMMERMAN & Désirée DE POOT

Onrust in de onderbuik
Van Halewyck

Dat gynaecologie een mannenberoep is, wisten we. Dank zij journaliste Désirée De Poot kunnen we nu ook kennis maken met de eerste vrouwelijke professor gynaecologie die België rijk is. Ze luistert naar de naam Marleen Temmerman en ze vertrouwt haar (voorlopige) beroepservaringen toe aan de pen van GvA-redactrice De Poot. Dat leverde gelukkig geen opeenstapeling van 'straffe' verhalen op, wel een dwarsdoorsnede van meer dan twintig jaar gynaecologische praktijk. 'Eenvoudige' gevallen worden afgewisseld met meer beklijvende ervaringen - waarvan sommigen een goede en anderen een mindere afloop kenden. Omdat het met de kennis van het publiek over gynaecologie nogal bedroevend is gesteld, bogen de auteurs via de diverse verhalen ook maximaal informatie te bieden. De vlotte en leesbare stijl verhindert daarbij dat het op saaie voorlichting uitdraait. En een moraliserend traktaat is dit boek evenmin, ook niet wanneer delicate kwesties als abortus of vrouwenbesnijdenis aan bod komen.

Guido FONTEYN

Afscheid van Magritte. Over het oude en nieuwe Wallonië
Meulenhoff/Manteau

Het vertrekpunt voor zijn jongste pennevrucht moest Guido Fonteyn niet ver zoeken: de schilder Magritte woonde indertijd in een pand in Jette dat vlak naast zijn eigen woning ligt. Met Magritte als uitgangspunt biedt Fonteyn een boeiende studie van de sociaal-economische geschiedenis van Wallonië tijdens de voorbije tweehonderd jaar. Veel aandacht gaat naar de steenkoolmijnen en de (eerst Vlaamse en daarna Italiaanse) immigranten die daar kwamen werken. Wie waren die gastarbeiders en hoe werden ze door de Walen gepercipieerd? Onvermijdelijk komt de auteur daarbij uit op een begrip als 'de Waalse volkscultuur'. Afgezien van enkele losse bedenkingen, gaat Fonteyn niet echt in op het 'nieuwe Wallonië' uit de titel. Maar een aangenaam, interessant en leesbaar boek is dit zeker.

Derk-Jan EPPINCK

**Avonturen van een Nederbelg.
Een Nederlander ontdekt België**

Lannoo

Een Nederlander die de Belgen met vertedering beschrijft, de wonderen zijn de wereld niet uit. Op hartverwarmende en vaak hilarische toon doet ex-journalist Derk-Jan Eppink uit de doeken hoe het nu werkelijk zit met dat gekke landje dat België heet. En Eppink kan het weten natuurlijk, want na een journalistieke loopbaan in Nederland, kwam hij als politiek journalist bij De Standaard terecht. Met verwondering kijkt hij naar de wirwar van politieke structuren, het koningshuis, de chaotische woningbouw, de mystieke symbolen en dies meer. Maar ook de Nederlandse gewoontes ontsnappen niet aan zijn verbaasde blik. Geen van beide landen komt er als beste (noch als slechtste) uit. Eppink is het er om te doen komaf te maken met clichés, en beide volkeren hun eigenheid te gunnen. Hij doet dat bovendien met zoveel humor en relativiseringsvermogen, dat je er hoe dan ook een goed humeur aan overhoudt.

Maria DE MEERSMAN & Steven DECRAENE

Spionne in het Derde rijk. Een Vlaamse vrouw in het verzet
Van Halewyck

Maria De Meersman heeft voor haar werk als verzetsspionne tijdens WO II nooit echt erkenning gekregen. Blijkbaar lag alles politiek veel te gevoelig. Daar wil de vrouw, met de hulp van VTM-journalist Steven Decraene, alsnog verandering in brengen. Ze vertrouwde haar mémoires aan de journalist toe en die zette ze om in een roman. Die werkwijze komt de stijl niet altijd ten goede en het boek doet, zeker in het begin, een beetje stroef aan. Maar het uiteindelijke resultaat is toch een span-

nend verhaal. De historische waarde wordt extra in de verf gezet door verscheidene foto's, die tevens de herkenbaarheid ten goede komen. Wat Maria De Meersman heeft meegemaakt, is hoe dan ook niet min. Bij toeval in het verzet gerold, kreeg ze mettertijd steeds gevaarlijker opdrachten te vervullen. Op den duur moest ze zelfs naar Wenen vluchten waar ze door de Gestapo in de gaten werd gehouden en uiteindelijk gevangengezet. Meer dan eens hing haar leven aan een zijden draadje. Niks te laat krijgt het levensverhaal van De Meersman dan ook enige bekendheid.

Huub WIJFJES

**Journalistiek in Nederland 1850-2000.
Beroep, cultuur en organisatie.**

Boom

Eerste vaststelling: dit boek is zeer geschikt om de armspieren te oefenen. Het gaat dan ook om een zeer uitgebreide wetenschappelijke studie over de geschiedenis van de Nederlandse journalistiek sinds 1850. De stijl van Huub Wijfjes is vlot, maar door de volledigheid die hij nastreeft blijft dit toch een zwaar op de maag liggend werk. De conclusies zijn, met alle respect, ook niet echt wereldschokkend, maar zeer herkenbaar voor journalisten. Het werk biedt wel zicht op een aantal verschuivingen die de huidige journalistieke cultuur beter helpen verklaren. Conclusie: een ontspannend verhaaltje is dit niet, wel een interessant werk dat tevens als uitgangspunt kan dienen voor andere studies op het vlak van journalistiek.

Belgisch kampioenschap afstandslopen voor de Pers op 26 juni

Alle beroepsjournalisten en andere persmedewerkers zijn ook dit jaar weer hartelijk welkom op het Belgische kampioenschap afstandslopen voor de Pers. Dit vindt plaats op zaterdag 26 juni in Moorsel-Tervuren als onderdeel van de plaatselijke Volksfeestenjogging. Het parcours is 12 kilometer lang en loopt door prachtige heuvelachtige landschappen. De start is om 16u30.

U kan inschrijven voor een van de volgende drie categorieën:

- 1. Beroepsjournalisten** (op vertoon van perskaart of bewijs van hoofdredacteur);
- 2. Persmedewerkers** (layouters, commerciële medewerkers, administratieve medewerkers, enzomeer);
- 3. Dames** (beroepsjournalisten en niet-beroeps samen in één categorie).

Inschrijven kan ook nog ter plaatse. Deelname kost 5 euro. Alle deelnemers krijgen van Belgacom een gratis voorafbetaalde kaart waarmee draadloos kan worden geïnternet, een pakket chocolade van 1 kg. en een fles Pachthofbier 75 cl. Alle inlichtingen op <http://users.pandora.be/jean-pierre.verdeyen1>. Organisator: guy.muesen@tijd.be. Sponsors: De Tijd en Belgacom.

Onder embargo

Anna Luyten (40), ex-De Morgen, ex-Weekend Knack en sinds een paar jaar bij De Standaard, verlaat nu ook die krant en trekt opnieuw in bij Knack.

Nog jobhopping: **Leo De Bock**, ex-VRT, ex-Humo, en sinds een paar jaar terug bij de VRT, is daar opnieuw weg en ging aan de slag als algemeen directeur van productiehuis Kanakna.

Leo wàs bij de VRT hoofdredacteur televisie, tot hij op een weinig kosjere manier door een select clubje op de tv-nieuwsredactie schaa-kmat werd gezet. Waar blijft de daarop beloofde herziening van **VRT-redactiestatuut** trouwens ?

Bestaat er zoiets als hoofdredacteur-hopping ? **Menzo** zoekt alweer een nieuwe redactiechef, nu **Paul Keyzers**, de vijfde hoofdredacteur in vier jaar tijd, zijn biezen pakt. Keyzers verwijt de directie onvoldoende te investeren in redactie en promotie van het blad.

De leiding van Menzo wordt nu tijdelijk waargenomen door **Dirk Melkebeek**, de directeur van Meta Media, dat het magazine begin vorig jaar overnam van Sanoma.

Reprobel, de organisatie die in België de kopieerrechten beheert, heeft vorig jaar 15,3 miljoen euro geïnd bij de kopieerindustrie en alle mogelijke bedrijven en instanties die kopieerapparaten hebben staan. Dat is anderhalf miljoen meer dan in 2002. Van de opbrengst wordt 14,5 miljoen euro uitgekeerd aan uitgevers en auteurs.

Naar goede gewoonte zorgt de **JAM** - Journalisten Auteurs Maatschappij van de AVBB - ervoor dat ook de journalisten in het land hun gerechtvaardigde deel van de kopieerrechten krijgen. Meer info: www.jam.be. Zie ook het Dossier in deze 'Journalist'.

De prijs voor de beste humoristische persfoto - een coproductie van SABAM en de Belgische Foto- en Filmpers/AVBB - is op 23 juni uitgereikt aan **Yorick Jansens** voor zijn foto 'Varkensparking' (zie DJ van maart jl.).

De voor de wedstrijd geselecteerde foto's worden tot midden september tentoongesteld bij **SABAM**, Aarlenstraat in Brussel. Daarna beginnen ze aan een reizende tentoonstelling langsheen de verschillende pershuizen in België.

Metro krijgt dit jaar niét de prijs voor milieuvriendelijkheid. De gratis treinkrant heeft de afvalberg bij de NMBS drastisch de hoogte ingejaagd. Op drie jaar stegen de kosten voor afvalverwerking bij het spoor met 45 procent.

Geëngageerde journalistiek bestaat nog. Toen vorige woensdag op de EK-voetbalmatch Rusland-Portugal de Russische keeper (volkomen ten onrechte) uitgesloten werd, stormde een **Russische verslaggever** woedend het veld op. Hij werd met enige moeite in bedwang gehouden.

We zien het **François Colin** nog niet onmiddellijk doen, zo hard lopen.

Nog meer engagement in de pers. **Honderden Zwitserse kranten en magazines** publiceerden de jongste weken uitknipbare voodoopoppen van Engelse voetballers - tegen wie Zwitserland het op het EK in Portugal diende op te nemen. « Help Engeland zware benen krijgen op 17 juni », zo luidde de oproep boven de uitknipbare afbeelding van David Beckham.

Engeland won met 3-0.

Ondertussen beschikken TV1 en Sporza met **Bart Schols** (30) over een nieuw anker voor het sportjournaal. Schols deed ervaring op als reporter en presentator bij de Leuvense regiozender ROB.

De sportredactie van VTM van haar kant heeft haar eerste vrouwelijke journaliste in dienst. **Joke Vanhaeren** heet ze, en ze bekommerde zich tot dus ver om de eindredactie van 'Royalty' op VTM.

De mediaoorlog rond sportuitzendrechten blijft ondertussen woeden. **VTM en VT4** kochten gezamenlijk de rechten op het **WK Voetbal 2006** in Duitsland. Volgens De Tijd ligt de kostprijs tussen 7 en 10 miljoen euro.

Bijna-doeke voor het **proces-Dutroux**, en op de valreep moest het hof van assisen zich nog uitspreken over een voor de pers relevant procedure-incident. De advocaten van Michel Nihoul hadden aanstoot genomen aan interviews van La Dernière Heure en De Morgen met een man die als jurylid was gewraakt wegens vooringenomenheid.

De assisenrechters oordeelden evenwel dat de interviews geen schending van de rechten van de verdediging uitmaakten. Tegen het gewraakte jurylid loopt wel nog een vervolging voor schending van het beroepsgeheim.

Advocaat **Xavier Magnée**, van Dutroux, was ook nog boos op een van de persrechters op het proces, het is weer eens iets anders. Magnée had gepleit dat de assisenjury zich bij gebrek aan een volledig dossier niet kon uitspreken over de schuld van de betichten, daar had **pers-raadsheer Morandini** eens goed mee gelachen, en daarmee ging hij volgens de advocaat zijn boekje ver te buiten.

Steeds meer radiostations maken zich op om een stukje van de Vlaamse luistermarkt te veroveren op marktleider VRT. Sinds eind mei is, als eerste regionale (lees: provinciale) radio in Vlaanderen, **Radio Mango** te beluisteren in de hele kustprovincie.

Mango zal nauw samenwerken met de regio-tv-omroepen WTV en Focus, en wordt feitelijk gecontroleerd door Roularta. De eigen nieuwsredactie omvat vijf journalisten, die onder leiding staan van **Karl Vandenberghe**.

Op 20 juni ging dan weer provincieradio **Antwerpen 1** in de ether. Ook zij zal een eigen redactie hebben, maar daarnaast intens samenwerken met Gazet van Antwerpen, Het Belang van Limburg, Metro, en met de regio-tv-zenders ATV, Kanaal 3 en TV-Limburg.

Radio Antwerpen 1 is dan ook een zuiver **Concentra**-product.

Q-Music en 4 FM gebruiken intussen hun nieuwe en betere radiofrequenties om een doorstart te forceren.

Bij Q-Music ging dat wel gepaard met een schoonheidsfout. Toen de federale politie begin juni de grootscheepse controle-actie **Crimepack** opzette, meldde een nieuwslezer dat al onmiddellijk in het middernachtnieuws. De politie boos, Q-Music erkende ruiterslijk de fout.

Fotograaf **Koen Fasseur** moest zich op 15 juni voor de Antwerpse politierechter verantwoorden voor parkeren op de pechstrook. Koen had - zoals fotografen wel meer doen - zijn wagen daar even gezet om een spectaculair ongeval op de Antwerpse Ring te fotograferen.

Het parket vordert 250 euro boete. Gesteund door de VVJ/AVBB, maakt Koen Fasseur aanspraak op zijn **faciliteiten als beroepsjournalist**. Vonnis op 29 juni.

Brussel XL, een gratis driemaandelijks magazine over Brussel, zoekt een freelance eindredacteur. Contact: xavier.vanroy@opbrussel.be, tel. 02/227.18.18.

Tot slot onze nieuwe rubriek '**de populairste journalist**'. Voortgaande op 13 juni gaat de Gouden Microfoon dit keer naar Ivo Belet (CD&V) met 142.554 voorkeurstemmen. Mark Demesmaeker (N-VA) met zijn 29.248 voorkeurstemmen krijgt een plant. Voor Jürgen Verstrepen met 28.303 voorkeurstemmen is er een fles zure wijn.